

ΗΘΙΚΟΤΗΤΑ, ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Η ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ; (του Δημοσθένη Κυριαζή)

☒ Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι η σημερινή κρίση δεν είναι οικονομική αλλά ηθική. Από αυτή τη διαπίστωση συνάγεται ότι το βασικό χαρακτηριστικό (mandatory characteristic) των ανθρώπων της εξουσίας είναι, πρέπει να είναι, η ηθικότητα τους και όχι οι γνώσεις τους. Όμως οι άνθρωποι πιστεύουν στο αντίθετο και για το λόγο αυτό αμφιβάλλουν αν είναι σκόπιμη και ρεαλιστική η συμμετοχή απλών πολιτών στην ουσιαστική άσκηση της εξουσίας, στη λήψη των μεγάλων αποφάσεων.

Αυτό σημαίνει ότι δεν κατανοούν ότι πραγματική εξουσία είναι αυτοί που λαμβάνουν τις μεγάλες αποφάσεις, ενώ αυτοί που λαμβάνουν την πληθώρα των άλλων αποφάσεων, που επάγονται και περιορίζονται από τις μεγάλες, τα θεσμικά δηλαδή όργανα εξουσίας της πολιτείας, είναι υπηρέτες της πραγματικής εξουσίας.

Αυτή η αντίληψη, που αποτελεί την στρατηγική των Μοναρχών, δημιούργησε την λανθασμένη αλλά καθεστηκυία αντίληψη ότι η εξουσία στις σημερινές «δημοκρατίες» ασκείται από τους ειδικούς που λαμβάνουν τις ελάχιστονες αποφάσεις· ότι το «Αφέντης είναι ο Λαός» αποτελεί μια ευγενική ιδέα που χρειάζεται να λέγεται, αλλά δεν μπορεί να γίνεται.

Με μια τέτοια λογική Δημοκρατίας, που είναι αντίθετη με τη λογική της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, δεν μπορεί να είναι οι πολίτες ο Αφέντης και άρχοντες υπηρέτες των πολιτών· στην πράξη θα ισχύει πάντα το αντίθετο.

Σχετικά με την παραπάνω άποψη, που αποτελεί την καθεστηκυία άποψη της πλειονότητας των απλών αλλά και των μορφωμένων πολιτών, ο πατέρας της Κβαντομηχανικής Έρβιν Σρέντιγκερ γράφει [\[1\]](#):

«Η πλειονότητα των μορφωμένων ανθρώπων δεν συνειδητοποιεί ότι η επιστημονική γνώση αποτελεί μέρος του υπόβαθρου των ιδεωδών της ανθρώπινης ζωής. Πολλοί – μέσα στην πλήρη άγνοια τους περί του τι πραγματικά είναι η επιστήμη – πιστεύουν ότι αυτή έχει ως κύριο σκοπό να εφευρίσκει ή να συνεισφέρει στην εφεύρεση νέων μηχανών που βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής. Οι άνθρωποι αυτοί είναι έτοιμοι να εκχωρήσουν αυτό το έργο στους ειδικούς, ακριβώς όπως παραδίδουν τους υδραυλικούς σωλήνες προς επισκευή».

Η έννοια του όρου Ηθικότητα

Η έννοια της Ηθικότητας συγγενεύει αλλά δεν ταυτίζεται με την έννοια του Ήθους [\[ii\]](#), που αναφέρεται στην υποσημείωση του παρόντος. Σε μια απλή και κατανοητή προσέγγιση, η Ηθικότητα μπορεί να οριστεί ως η έμφυτη και η επίκτητη ικανότητα του ανθρώπου να ξεχωρίζει το καλό από το κακό και να επιλέγει να πράττει το καλό. Μέχρι εδώ τα πράγματα είναι απλά και κατανοητά. Αρχίζουν όμως να μπερδεύονται όταν επιχειρήσουμε να ορίσουμε ποιο είναι το καλό και το κακό· όταν επιχειρήσουμε να βρούμε τους κανόνες που ορίζουν το καλό και το κακό.

Είναι προφανές ότι οι κανόνες αυτοί καθορίζονται: είτε από τη Φύση, το Θεό (φυσικοί / βιολογικοί κανόνες), είτε από τους ανθρώπους (ανθρώπινοι κανόνες). Κατά την κρατούσα όμως αντίληψη η ηθικότητα δημιουργείται με τη γνώση των ανθρώπινων κανόνων και συνεπώς είναι θυγατέρα της Παιδείας. Στη λογική αυτή η γνώση δεσπόζει, πρέπει κατ' ανάγκη να δεσπόζει, της ηθικότητας.

Υπάρχουν όμως πολλοί στοχαστές [\[iii\]](#) που θεωρούν ότι η ηθικότητα είναι δημιούργημα της φύσεως, του Θεού και όχι των ανθρώπων. Οι δυνατότητες των ανθρώπων και της παιδείας περιορίζονται :

(1) στο να αναδεικνύουν και να προστατεύουν την έμφυτη ηθικότητα, ή

(2) στο να την στρεβλώνουν και να την καταστρέφουν , όπερ και το συνηθέστερο.

Η άποψη αυτή προκύπτει από το αναμφισβήτητο γεγονός ότι η

«σοφία» του Ανθρώπου είναι ασήμαντη συγκρινόμενη με τη Σοφία της Φύσεως.

Ας επιχειρήσουμε να διευκρινίσουμε τα παραπάνω με ένα παράδειγμα. Οι επιδόσεις ενός αθλητού / δρομέα πρωτίστως εξαρτώνται από το μυϊκό σύστημα που του δώρισε η Φύση, από το ταλέντο του και δευτερευόντως από τον προπονητή του. Ο προπονητής, όπως και η παιδεία, μπορεί να αναδείξει και να βελτιώσει υπάρχουσες δυνατότητες, αλλά δε μπορεί να τις γεννήσει· τα ταλέντα είναι έργα της φύσεως και όχι των προπονητών ή των αναβολικών. Ίσως χρειάζεται να θυμίσουμε ότι η χρήση αναβολικών δεν γεννάει νέα ταλέντα, αλλά σκοτώνει και τα ταλέντα και τους ανθρώπους με τις συνήθειες δυνατότητες.

Σήμερα, η ισχύς των απόψεων για την έμφυτη ηθικότητα έχει ισχυροποιηθεί με τις προσπάθειες των ερευνητών για εύρεση του βιολογικού μηχανισμού δημιουργίας και λειτουργίας της.

Στην παραπάνω λογική θυγατέρα της ηθικότητας και προστάτης της από φαινόμενα στρέβλωσης της από τον άνθρωπο, είναι το πολίτευμα της πραγματικής Δημοκρατίας, για τους λόγους που αναφέρονται στα επόμενα.

Παιδεία και Ηθικότητα

Οι πρώτοι κανόνες ηθικότητας δημιουργήθηκαν από στοχαστές / εκπροσώπους του Θεού. Τέτοιοι κανόνες είναι για παράδειγμα οι Δέκα Εντολές του Μωσή και οι κανόνες ηθικότητας όλων των θρησκειών. Παρ' ότι οι εν λόγω κανόνες θεωρούνται έργο του Θεού, αποτελούν έργο ανθρώπων με αναμφισβήτητα μεγάλες πνευματικές και ηθικές δυνάμεις.

Στη συνέχεια, αυτούς τους θεολογικούς / ανθρώπινους κανόνες προσπάθησαν να ενισχύσουν, να βελτιώσουν ή να μεταρρυθμίσουν, χρησιμοποιώντας λογικά και φιλοσοφικά επιχειρήματα, ουμανιστές φιλόσοφοι και επιστήμονες. Η γνώση και η εφαρμογή των θεολογικών/ανθρώπινων και φιλοσοφικών/ανθρώπινων κανόνων, αποτελεί τον στόχο της παιδείας.

Δημοκρατία και ηθικότητα

Οι έμφυτοι κανόνες ηθικότητας είναι ένα στέρεο και υψίστης αξιοπιστίας οικοδόμημα, που δημιουργήθηκε από την θεά Ανάγκη, προκειμένου να διασφαλισθεί, με δαρβινικού τύπου διαδικασίες [\[iv\]](#), η επιβίωση του συνόλου (set) των ανθρώπων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επισημανθεί ότι η δημιουργία, η ύπαρξη και η χρήση αυτών των έμφυτων κανόνων, αφορά στο σύνολο των ανθρώπων και όχι στον ένα· το Μεσσία του θεού ή το Μεσσία της Γνώσης. Σχετικά με την έμφυτη ηθικότητα ο κορυφαίος εξελικτικός βιολόγος, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, Richard Dawkins γράφει [\[v\]](#):

«... Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν προκαλούμε ανώφελο πόνο· πιστεύουμε στην ελευθερία του λόγου και την προστατεύουμε ακόμη και όταν διαφωνούμε με όσα λέγονται· πληρώνουμε τους φόρους μας· δεν εξαπατούμε τους άλλους, δεν διαπράττουμε αιμομιξία, και γενικά δεν κάνουμε στους άλλους ότι δεν θα επιθυμούσαμε να μας κάνουν.» Σημειώνεται ότι αυτά ισχύουν και για ανθρώπους που ποτέ τους δεν γνώρισαν τις Δέκα εντολές ή τις φιλοσοφικές απόψεις καταξιωμένων ειδημόνων.

Θα ήταν παράλειψη να μη αναφέρουμε την κοινωνική και οικολογική ηθικότητα του απλού και χωρίς πτυχία Έλληνα, που ο ποιητής Ζαχαρίας Παπαντωνίου περιγράφει σε ένα ποίημα του, το οποίο οι παλαιότεροι ίσως να θυμούνται από το «Αναγνωστικό» του Δημοτικού:

... Μέρμηγκα δε ζήμιωσα

κι άνθρωπο δε θύμωσα.

Πήρα τα μικρά τα αρνιά

σαν παιδιά στην αγκαλιά... .

(Απόσπασμα από το ποίημα Ο Γεροβοσκός του Ζαχαρία Παπαντωνίου).

Τα παραπάνω καθώς και η εμπειρία για την στέρεα και γνήσια ηθικότητα των απλών ανθρώπων του χωριού και της πόλης,

δημιουργούν απογοήτευση και παραπέμουν στα λόγια του Έρβιν Σρέντιγκερ όταν «μορφωμένοι» άνθρωποι υποστηρίζουν ότι:

- Είναι παράλογο και επικίνδυνο να εμπιστευτούμε την έμφυτη αλλά χωρίς σημαντική παιδεία ηθικότητα των απλών ανθρώπων και να επιδιώξουμε τη συμμετοχή τους στην ουσιαστική άσκηση της εξουσίας· στη λήψη των μεγάλων αποφάσεων.
- Η πράξη μας αναγκάζει να εμπιστευτούμε τη λήψη των μεγάλων αποφάσεων στους μορφωμένους με τις ειδικές ή «ειδικές» γνώσεις, παρά την αμφιλεγόμενη επαγγελματική ηθικότητα τους.
- Όταν την επισκευή του αυτοκινήτου μας την αναθέτουμε στον ειδικευμένο τεχνικό, είναι παράλογο να αναθέτουμε στους απλούς και ανειδίκευτους πολίτες το σημαντικότερο θέμα της άσκησης της εξουσίας.
- Η γνώση πρέπει κατ' ανάγκη να δεσπόζει της ηθικότητας. Δεν υπάρχει άλλος στην πράξη τρόπος άσκησης της εξουσίας.

Όλα τα προηγούμενα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η έμφυτη ηθικότητα του ανθρώπου αναδεικνύεται, προστατεύεται και βελτιώνεται, μόνο όταν υπάρχει γνήσια Δημοκρατία, ενώ στα άλλα πολιτεύματα, για ευνόητους λόγους, αυτή αγνοείται, ατροφεί, υποβαθμίζεται και δημιουργεί ηθικές κρίσεις που φέρουν το μανδύα της οικονομικής, εκπαιδευτικής, δημόσιας ασφάλειας, ... κρίσης.

Συμπέρασμα: Η ηθικότητα είναι θυγατέρα της αυθεντικής δημοκρατίας· είναι θυγατέρα του πολιτεύματος στο οποίο οι πολίτες έχουν το στάτους του άρχοντος και αρχόμενου· του πολιτεύματος της χαμηλής κοινωνικής εντροπίας.

Βλέπε και [εδώ](#)

[i] Έρβιν Σρεντιγκερ. Κοντά στον Άνθρωπο. Εκδόσεις Π. Τραυλλός

[ii] Ήθος είναι η βαθύτερη διαμόρφωση και καλλιέργεια του χαρακτήρα του ανθρώπου ώστε να συμπεριφέρεται λελογισμένα, με μέτρο και αξιοπρέπεια , σεβόμενος των εαυτό του και τους άλλους. Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας Γ. Μπαμπινιώτη σελις727.

[iii] Όπως ο φιλόσοφος / ουμανιστής Ζαν Ζακ Ρουσό και άλλοι.

[iv] Κάρολος Δαρβίνος θεμελιωτής της θεωρίας της εξελίξεως κατά την οποία οι οργανισμοί εξελίσσονται και προσαρμόζονται στις εκάστοτε συνθήκες, προκειμένου να διασφαλίσουν την επιβίωση τους. Αν δεν μπορέσουν να προσαρμοσθούν αφανίζονται.

[v] Richard Dawkins. Η περί Θεού αυταπάτη. Εκδόσεις κάτοπτρο.

Δημοσθένης Κυριαζής

Πηγή: [Ψηφιακή Άμεση Δημοκρατία](#)

Φωτό:wikipedia